

У висновку варто підкреслити важливість ролі В. Сімовича як філолога і педагога в становленні національної свідомості та освіти в Україні. Він був не лише видатним фахівцем у галузі мовознавства та літературознавства, але й активно пропагував національну культуру та освіту. Його концепція базувалася на важливості розуміння мови як важливого засобу вираження інтелекту та національної самототожності. Він прагнув популяризувати українську мову, літературу, фольклор та інші аспекти національної культури, щоб зберегти національну пам'ять та сприяти національному вихованню молодого покоління.

Важливим аспектом його діяльності було встановлення зв'язку між мовою і національною самосвідомістю. Вчений активно працював над розвитком та популяризацією української мови і культури, які, на його думку, мають велике значення для національного виховання та становлення нації.

Отже, В. Сімович був видатним науковцем та філологом, який зробив значний внесок у розвиток української мови, літератури та культури. Його концепція національного виховання та підтримки мови виявилася важливою для зміцнення національної ідентичності в умовах тодішнього історичного контексту.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Бубній П. Мовознавець В. Сімович: штрихи до біографії // Тернопілля 95: регіон. річник. Тернопіль, 1995. С. 625–627.
2. Гординський С. Василь Сімович, людина і вчений // Сімович В. Праці: у 2-х т. / упоряд. і передм. Л. Ткач. Чернівці: Книги – XXI, 2005. Т. 1: Мовознавство. С. 430–433.
3. Сімович В. Фонологія і правопис / Василь Сімович : у 2-х т. ; [упоряд. Л. Ткач]. Чернівці : Книги XXI, 2005. Т. 1 : Мовознавство. 2005. 520 с.
4. Шевельов Ю. Василь Сімович як мовознавець. Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/90444>
5. Шелюх О. М. Педагогічні погляди Василя Сімовича в його теоретико-літературознавчій концепції. 2014. С. 224-228.

*Кіт Святослав  
Науковий керівник – доц. Куцый Іван*

#### **"ОБРАЗ РОСІЙСЬКОЇ АРМІЇ В БОЯХ ЗА ГОРУ МАКІВКУ (1915 Р.) В МЕМУАРИСТИЦІ БІЙЦІВ ЛЕГІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ".**

Кіт С. І. Образ російської армії в боях за гору Маківку (1915 р.) в мемуаристиці бійців легіону Українських Січових Стрільців.

У статті комплексно досліджено мемуарні праці вояків легіону Українських Січових Стрільців, які залишилися у спадок про події боїв за гору Маківку (1915 р.). Стаття дає можливість побачити образ ворожої армії в мемуарній інтерпретації Січових Стрільців, дізнатися про якість озброєння обох армій, дозволяє визначити ставлення УСС до російської армії. Дана праця допоможе з'ясувати повноту та обсяг залишених спогадів про події Карпатського фронту 1915 р.

Ключові слова: легіон, полк, УСС, Січові Стрільці, Росія, Російська імперія, російська армія, москалі, Австро-Угорська імперія, австро-угорські війська.

Наше сьогодні проходить в період повномасштабної російсько-української війни, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Як і в далекому 1915 р., так і сьогодні на нашу землю вторгся один і той самий ворог: росіяни.

Сьогодні в умовах війни проти України велику актуальність має експансія Росії в Галичину 1914-1915 рр. Так як в сьогоднішній день головним збройним опонентом російській армії є Збройні Сили України, так і тоді в 1915 р. російській агресії протистояв легіон Українських Січових Стрільців (УСС) – це збройне формування, яке було сформоване з добровольців в період Першої світової війни. З початком війни у Львові пролунав заклик вступати до лав добровольчих загонів задля визволення українських земель з-під чужого ярма та створення своєї незалежної держави. На цей заклик відгукнулося багато людей та був сформований полк/легіон, який отримав назву "Українські Січові Стрільці". В період світової війни цей полк пройшов багато військових операцій, у яких зазнав як перемог, так і невдач. Найбільшу славу Січові Стрільці здобули, зокрема у боях за гору Маківку та увійшли в історію України, як хоробрі та рішучі воїни, які готові захищати свою Батьківщину.

Головною метою нашої статті стало дослідження образу російської армії на підставі спогадів бійців легіону УСС.

Мемуарна спадщина відіграє надзвичайно важливу роль, особливо в працях про діяльність Січових Стрільців, адже, саме з таких праць ми можемо дізнаватися про цікаві події що відбувалися на території нашої країни багато років тому.

Опрацьовуючи спогади бійців УСС ми дізнаємося із спеціалізованої літератури про те, що озброєння російської армії на той час було набагато кращим ніж вояків легіону Українських Січових Стрільців. Що ж стосується УСС то в перших боях 1914 р. вони були озброєні крісами<sup>3</sup> старої системи Верндля.

За свідченнями вояків УСС російська армія на початкових етапах війни досить широко застосовувала кулемети стрілецькою мовою "скоростріли" та гармати. Також дуже широкого значення набули ведення крісового вогню, тобто використання крісів. Січовики згадували про те, що російська армія використовувала багнети й неодноразово йшла з ними у бій проти УСС [21, с. 133].

Аналізуючи мемуарні праці вояків легіону Українських Січових Стрільців, основне що нам вдалося дізнатися це те, що на той час російська армія була краще забезпечена як військовими необхідними засобами, так і матеріально-технічними. Стрільці у своїх мемуарах вказують на те, що основна відмінність того, чому в них різне озброєння, полягає у тому, що Росія на той час була сильною державою, а отже і в неї краще розвинені як військові кадри, так

---

<sup>3</sup>Кріс – це ручна вогнепальна зброя, нарізна чи гладкоствольна рушниця.

і ефективність озброєння. А у свою чергу легіон УСС сформувався лише з початком Першої світової війни у 1914 році і не мав жодних можливостей того, щоб мати високоякісне озброєння. За словами стрільців відмінність полягає у тому, що Австро-Угорська імперія на той час вважалася однією з найслабших держав, що брали участь у Першій світовій війні, порівняно з Росією, Німеччиною, Францією та іншими великими європейськими державами. А це мало б означати те, що Австро-Угорщина не могла наділити високоякісною зброєю західноукраїнські землі, що перебували під її контролем та на теренах яких був сформований легіон Українських Січових Стрільців, що здобув славу у подіях Галицької кампанії.

Надважливими мемуарними працями вояків легіону Українських Січових Стрільців, які залишилися нам у спадок є їхні праці про бойові операції ворожої армії, особливо південно-західного фронту який воював проти австро-угорської армії в складі якої перебував легіон УСС, а бої відбувалися на території західноукраїнських земель.

За словами бійців УСС під час Першої світової війни Росія розгорнула два фронти: Північно-Західний (проти Німеччини) та Південно-Західний (проти Австро-Угорщини. Південно-Західний фронт простягався на 400 км [18, с. 110]. Також відомо, що до складу південно-західного фронту входило 4 армії.

Українські Січові Стрільці свій бойовий шлях розпочали в Карпатській битві. З праць які нам залишилися від Стрільців, ми дізналися про те, що особливо жвавою була військова операція російської армії починаючи з боїв на Маківці, в якій стрільці прославилися своєю мужністю. Так, за словами Богдана Гнатевича "весь березень та квітень минув на фронті досить спокійно. Ситуація змінилася коли німці захопили верх гори Острий, а москалі вирішили за всяку ціну повернути його" [11, с. 31]. Інші бійці стверджують, що росіяни кілька разів намагалися штурмом взяти Маківку. Так, орієнтуючись на спогади Будзиновського варто наголосити на тому, що перший ворожий наступ пішов на ліве крило, але успіху не мав [23, с.85]. У свою чергу Роман Дудинський згадував: "Наступного дня 30 квітня, москалі повторили спробу, про те на відміну від першого бою, тут основна атака відбулася на праве крило, але також безуспішно" [26, с. 18]. "Найзапеклішим був бій 1 травня, коли російська армія пішла в атаку. Після кількогодінної битви москалі отримавши перевагу, Стрільці відступали, але через деякий час Січовикам вдалося здійснити контрнаступ та відкинути ворога" – оповідав Андрій Мельник [8, с. 14].

Українські Січові Стрільці наголошували на тому, що після невдачі російської армії на горі Маківка, австрійське та німецьке командування досить успішно вело з ними бойові дії на лівому фланзі, результатом чого стало взяття м. Стрий та Станіслава. Внаслідок усього цього південно-західний фронт був розтягнутий на 600 км. 15 травня його війська відійшли на рубіж Нове Место – Сандомир – Перемишль – Стрий і організували оборону. Про важливість цих боїв для російської армії наголошував Осип Семенюк: "Особливого значення у цих боях набула оборона росіянами Перемишля – символ їх перемоги у Галицькій битві. 11 днів вела бої на

підступах до міста 4-та залізні дивізія А. Л. Денікіна, але була розгромлена шквальним артилерійським вогнем німецьких військ" [29, с. 47].

Штаб Південно-Західного фронту перебував у паніці і надсилав у ставку повідомлення, що австро-німецькі війська увійдуть на територію Правобережної України і потрібно негайно організувати оборону Києва. Це була звичайнісінька паніка російського командування – зазначав О. Семенюк [27, с. 110].

Після відступу з Галичини росіян сюди знову прийшли австро-угорці війська і наступило відносно затишшя. Справи на фронті йшли погано, і їх потрібно було докорінно поліпшити. Також в цей час у Державній думі, уряді та ставці планувався переворот з метою обмежити владу самодержця. Результатом чого стало те, що російську армію очолив цар Микола II.

Крім усього вище згаданого оцінку образу та військовим діям російській армії давали інші безпосередні учасники подій боїв за гору Маківку. Так, наприклад, Олекса Саджениця згадує другий наступ москалів<sup>4</sup>: "Москалі великою силою почали сунути вперед. Наші стрільці не хотіли уступитися з шансів, але їх було мало і не мали вже можливості пробувати довше удержати те, що з такою бравурою здобули" [6, с. 22]. Далі йде опис битви 1 травня, що став найзапеклішим днем даної події. У той день січовики отримали багато ранених, про що розказує Саджениця [6, с. 24].

Ще одним безпосереднім учасником даної кампанії був Осип Яримович, який видав свій спогад про ті події. У своїй мемуарній праці він описував те, як на початку квітня російські війська вночі підступно підкралися до позицій січовиків і нанесли кілька пострілів, в результаті яких кілька стрільців загинули. Перебуваючи на Карпатському фронті видав опис подій які там відбувалися: "З 7 на 8 квітня москалі розпочали просування до Маківки. Через деякий час у темряві ворог відкрив перший вогонь по позиціях січовиків. Українські Січові Стрільці відповіли тим самим і ворог відступив" [6, с. 25].

Наприкінці квітня на початку травня до російських військ прибув імператор Микола II. Маючи бажання потішити свого правителя російські командири 1 травня до позицій Маківки підтягнули важку артилерію і розпочали наступ. Цей день вважається найзапеклішим днем даної події. "Клекотіли по обох боках скоростріли, при землі гупали ручні гранати – здавалося гора рухається, дихає пеклом. Так минала година за годиною. Це був третій пам'ятний день московського наступу на Маківку, – писав Дмитро Вітовський. Змагалось дві сили. Одна сказала: за всяку ціну візьму, а друга відповіла: за всяку цінну не віддам" [2, с.15]. Далі йдеться проте, що незважаючи на таку хоробрість Січових Стрільців 2 травня росіяни захопили Маківку, в якій українська сторона втратила велику кількість як мертвими, так і пораненими й полоненими. В процесі цієї битви Маківка двічі переходила з рук в руки. "Щойно за третім

<sup>4</sup> Москалі — термін москаль для галичан початку ХХ ст. вживався як побутовий етнон  
 Магістерський науковий вісник. – № 41

разом московські полки покинули під тиском стрілецької сили добутий верх і пішли в ростіч" – згадував Богдан Гнатевич [8, с. 15].

Осип Думін у своїй мемуарній праці давав оцінку російській армії та її оснащеності. Річ стосується того, що російські війська були краще оснащені та мали більші запаси зарядів, тому що у творі наводиться промова проте, що українській стороні не вистачало боєприпасів через велику кількість ворожого війська: "москалів сипалось і майоріло поміж ліс, стільки як ліса" – згадував В. Петрів [8, 15]. Далі йде опис, що прибувши на підмогу Січові Стрільці швидко змогли вирівняти становище і в результаті вороже військо відступило. "У найважчий момент прийшли Українці. Хоробрі сини свого народу кинулися у бій з ворогами для захисту своєї країни" – згадував командир 55 дивізії Ігнат Фляйшман [3, с. 33].

Також в тих боях участь брали не лише чоловіки, але й жінки. Однією з них була Олена Степанів, яка залишила свій спогад про події 1915 р. 29 квітня, росіяни знову почали підготовку до чергової атаки. Дві доби тривало протистояння. "Удосвіта 1 травня російським силам вдалося захопити верхів'я гори, використовуючи ручні гранати, нову зброю, проти якої стрільці не мали чим боронитися" – писала Олена Степанів [10, с. 18].

Росіяни застосували також артилерію, яка вдарила з верхів Кливи, Погору і Тухлі. Росіяни зайняли верхів'я гори і частину гірського хребта. В полон потрапило декілька австрійських сотень, частина сотень Мельника і Будзиновського. Чималими були втрати січовиків у живій силі. Однак на допомогу стрільцям прийшли 3 сотні I куреня і 2 сотні угорців. Весь тягар нерівної боротьби лягав на стрілецьтво. Вони двічі атакували російські сили, що розташувалися на верхів'ї. На допомогу прийшла австрійська артилерія. В ході третьої атаки стрільцям вдалося відтіснити росіян і зайняти верхів'я гори. Це був значний успіх стрілецьких сил, який належним чином оцінило австрійське командування.

Також варто зазначити, що бій 29 квітня тривав недовго, близько години, проте був запеклим. Артилерія росіян перетворила вершину гори на пекло. Ось як описував цей день стрілець В. Петрів: "Москалів сипалось і майоріло поміж нас як ліса" [10, с. 193]. Після першого рукопашного бою ворог відступив. Внаслідок другого бою росіяни відступили за річку Головчанку.

Ще один учасник тих подій Богдан Гнатевич описував дії ворога 1 травня таким чином: "Спершу москалі які ночували в лісі перед стрілецькими окопами, намагалися тихцем захопити стрілецькі позиції на верху. Але це їм не вдалося. Стрільці, що пильно сторожили, поклали прицілним вогнем не одну ворожу лаву, що стрімким узбіччям гори, між деревами густого лісу наблизилась була до стрілецьких позицій. Після двогодинного стріляння москалі відступили" [18, с. 25]. Через деякий час розпочався новий наступ на позиції легіону. Гнатевич продовжував розповідати про хід бою: "Десь біля 6 години ранку загрімилі московські гармати. Пішов важкий стогін по Карпатських горах. Валилися вікові смереки... На долині вже загнула лінія під напором московських мас. Лише вершок Маківки, як острів на морі,

встоював перед заливом. Москалі сунули з одчаєм і без пострілів. Немов якась незнана грізна сила гнала їх не до перемоги, а на певну смерть" [10, с. 194].

Ворожий наступ удався. Російські війська захопили верх Маківки й частину хребта. В полон потрапило кілька австрійських сотень і частина сотень Мельника й Будзиновського. Врятувалися лише ті що були на флангах і в резерві. 3 травня сотні УСС відвели з бойової лінії, замінивши підрозділами австрійської армії.

На нашу думку, якби вояки легіону УСС не проявили б такої хоробрості, тоді російські війська не зустріли би на своєму шляху жодної перешкоди для того, щоб цілковитим розгромом взяти гору Маківку і тоді невідомо в якому становищі могли б перебувати наступні покоління й ми з вами в тому числі.

На підставі здійсненого нами аналізу ми можемо стверджувати, що мемуарна спадщина бійців легіону УСС є дуже важливим джерельним комплексом, тому що завдяки ній ми можемо дізнаватися не тільки про події, що відбувалися в минулому зі свідчень самих очевидців, які перебували на полях бою в той чи інший час, але і про бойові характеристики їхнього військового супротивника – тобто армії російської імперії.

Бійці легіону Українських Січових Стрільців залишили нам ряд важливих спогадів, в яких міститься джерельна інформація про образ Росії та її армії в боях за гору Маківка (1915 р.). На підставі аналізу цих спогадів ми приходимо до висновку що Російська імперія в порівнянні з Австро-Угорщиною, на боці якої воювали УСС була сильнішою.

Як засвідчив аналіз мемуарних джерел напередодні війни Російська імперія у стрілецькому середовищі мала репутацію потужного політичного та військового супротивника. Про те, дивлячись на хід тих військових подій, що відбувалися в подальшому, УСС змінили свою думку, тому що бачили як велика держава зі своєю могутньою армією не змогла впоратися з легіоном/полком, який був сформований тільки перед початком світової війни (1914 р.). На нашу думку, російській армії не вдалося впоратися з УСС, тому що вояки показали свій характер та рішучість у боротьбі за свою землю.

Таким чином, джерельна інформація про російську армію в мемуаристиці вояків УСС є не просто важливою, а навіть не замінимою для дослідження військових подій періоду Першої світової війни, а особливо для дослідження історії російської армії цього періоду. До сьогодні цей джерельний комплекс аналізувався переважно дослідниками історії легіону УСС. Однак наше дослідження проілюструвало що ця мемуаристика зберігає свою джерелознавчу вартість також і для значно ширшого кола науково історичних проблем. В цьому сенсі її джерельний потенціал ще належним чином не оцінений.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Назарук О. З кривавого шляху Українських Січових Стрільців. Львів, 1916. С. 24-26.
2. Овад. Х. Полковник Роман Сушко (документи, матеріали, спогади). Торонто, 2006. С. 31-33.
3. Назарук О. Слідами Українських Січових Стрільців. Львів, 1916. С. 17-31.

4. 4.Литвин М., Науменко К. Українські Січові Стрільці: до 500-річчя козацької слави. К.: Видавниче товариство "Знання" України. 1992. С. 14-15.
5. 5.Смирнов А. Збройна боротьба Українських Січових Стрільців. К, 2014. С. 192-195.
6. 6.Гнатевич Б. Українські Січові Стрільці 1914-1920. Львів: Слово, 1991. С. 31-34.
7. 7.Шухевич С. Моє життя. Спогади. Лондон, 1991. 615 с.
8. 8.Коваль Р. Гуцули у визвольній боротьбі: Спогади січового стрільця Михайла Горбового. К., В., 2009. 472 с.
9. 9.Кобець О. Записки полоненого. Німеччина: Дніпрова хвиля, 1959. 300 с.
10. 10.Темницький В. Українські Січові Стрільці. Відень: Союз визволення України, 1915. 21 с.
11. 11.Дем'янюк О. //Протистояння авіації в небі Волині під час Брусиловського прориву 1916 р / . Луцьк. С. 108-113.
12. 12.Велика війна 1914-1918 рр. і Україна. У двох книгах. Книга 1. Історичні нариси. К.: ТОВ «Видавництво "КЛІО"», 2014. 784 с.

*Гульовська Євгенія*

*Науковий керівник – доц. Григорук Анатолій*

### **ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

В умовах існування ринкової економіки важливу роль у її функціонуванні надається капіталу. Його створення забезпечується розвинутою банківською системою, яка забезпечує умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни.

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що банківська система є важливою частиною економічної системи України. Адже забезпечує її стабільне функціонування, сприяючи формуванню економічних відносин між суб'єктами фінансового ринку. Для розвитку країни потрібно забезпечити ефективне функціонування банківської системи. А для цього потрібно визначити, які проблеми гальмують цей процес та знайти способи їх вирішення. В подальшому це дозволить визначити перспективи розвитку банківської системи в Україні.

Наукова новизна полягає у тому, що автором статті проаналізовано проблеми та перспективи розвитку банківської системи України.

Мета статті – проаналізувати основні проблеми, що гальмують ефективність функціонування банківської системи, визначити перспективи її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. В роботах українських вчених активно досліджується процес формування та функціонування банківської системи, визначаються її проблеми та шляхи їх вирішення, розглядаються перспективи її розвитку. Банківську систему досліджували: Холодна Ю., Рац О., Швець В., Єфремова Н., Боднар І., Вдовенко Л., Руденко З., Завадська Д. та ін. Незважаючи на значні досягнення в теорії та практиці діяльності банківської системи є багато питань, які потребують подальшого дослідження. До таких питань належить дослідження проблем та перспектив розвитку банківської системи.

Банківська система є сукупністю банків та інших кредитних установ, що її утворюють та які складають кредитну систему країни. Вона створюється відповідно до певної концепції, у